

„Kako je pa, da krogla ali kamen, ki ga na pošev v zrak zaženemo, okroglo-zavito pot stori?“

Res je, da kamen ne pade navpično, ampak navkrog, če ga na pošev veržemo. Vzrok tega pa so zopet zavere, ki ga vedno na zemljo vlečejo, pa ga le sčasoma omamljajo in na tla spravijo. Perva stanovitna zavera je peza (teža), če tako zovemo vedno moč naše zemlje, ki vse stvari na se vleče, da vsaka tako globoko pade, dokler podlage ne najde; druga zavera je zrak, kakor vsak vé, da se mu veter dela, kadar leti. — Trupla, ki same po sebi ne morejo svojega stanú premeniti, se ustaviti ali zmeziti, imenujemo „lene“, njih lastnost pa „lenobo“. (Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

O imenih rek Save, Sore, Drave, Mure, Anasa.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Da Norikum in Panonia je zibelka Slavenov, to poterjujejo povesti severnih bratov. Polaci iščejo domovino Kraka na Koroškem, Čehi svojega Čeha, na Horvaškem, in stari Nestor pravi očitno: v Noriku je domovina prvih Slovincov. Te povesti so se ohranile do dnešnjega dne v spominu naroda. Pojte v Krapino in prosti Horvat Vam bo pokazal na razvaline gradov, v katerih so bivali Čeh, Leh in Meh. — Kdaj pa so se Slovenci iz Norika in Panonije v zatatranske krajine izselili, se bo dalo dobro zvediti. Ostromni poljski zgodovinar Lelevel je ravno na svetlo dal prevažno delo za staro dogodivščino „Poloka pred prihodom Slovincov“. Nismo sicer še tako srečni bili dela tega v roke dobiti, al že iz naslova vidimo, da na Visli ni prva domovina Slavenov.

Vsaki narod zna povedati: odkod so njegovi stariši prišli, in le mi Slovenci bi ne bili nikakošne povesti od svojega izvira ohranili. Več kakor jezero starih in mladih Slovencev sem že vprašal, ali vejo kakošno povest, ktera bi razodevala našo prvo domovino, — pa ne ene nisem mogel zvediti. Eno edino prislovico sem čul, ktera utegne kakošen zgodovinski pomen imeti. Pravijo med Ščavnico in Pesnico, kadar se kdo oskuti, da mu ni več sluha in duha: „je šel v Indio po purane“ (kavrače, gallus indicus, primeri: Purem puter, to je, Perun dečko, der Brahmaknabe, ime indiške reke), kjer so bili njegov oča doma.

Drugega slovenskega roda mi ne poznamo, kateri bi bil prišel med 4. in 6. stoletjem iz severa, kakor Horvate in Serblje. Ali vsi ti Slovani so obsedli opostušeno Panonijo, Dacijo, Moesijo itd. Še imena vojvodov horvatskih znamo, kateri so Horvate iz tatranskih stran pripeljali, — in Slovenci po Štajerskem, Kranjskem in Koroškem bi ne bili ohranili imen svojih vojvodov, kateri so nas iz severa pripeljali?

Že v 9. stoletji najdemo, kakor frizinški spominki pismeno pričujejo, popolnoma omikani jezik slovenski, kateri se bistveno razločuje od vsih drugih narečij slovanskih. Ni podoben ne staročeskemu ne staropoljskemu, ne staroruskemu, ampak ima poseben značaj. V tem jeziku se je že moglo več kakor 200 let pisati, ker že gotove izraze za abstraktne pomene v njem nahajamo. Da mi Slovenci nismo iz severa prišli, pričuje tudi ta okolščina, da smo čistejši značaj ohranili gledé jezika. Slovenski jezik ima več neorganiških indiških besed *), kakor severno-slavenske narečja. Do-

zdeva se nam, da so že stari pisatelji Vinde in Slavene razločevali, ker radi rabljajo izraze „Vinidi et Sclavi“ v poznamljanje slednih kot novih prišelcev.

Da je Slovenec prvotni stanovnik v Panonii in Noriku bil, opominja še beseda Vlah, s katero Slovenci imenujejo Kelta Galla. Besedo to je cerkvenoslovenski jezik, kterege domačija je v Panonii, ohranil v pomenu peregrinus. Naj že je, da so to besedo iz severa med 4. in 6. stoletjem prišli Slovenci iz tatranskih straní, kjer so se v njih sosesčini Vlaha naselili, seboj prinesli, ali pa jo pri zaostalih panonskih prebivavcih slovenskih našli, zmiraj pričuje ta beseda, da prva domovina Keltov ni takraj Alp in Rajna bila.

Tudi nobeden klasikar tega ne terdi, marveč vsaki Kelte prek Alp in Rajna pozneje priti daje. Ker pa je kritiško zgodovinoslovje izsledilo, da izseljevanje Keltov ni se pred leti 388—382 pred Krist. rojstvom godilo, in ker djanske dokaze imamo, da so že pred tem časom tukej ljudi stanovali, zato vprašamo: kdo so bili ti ljudi, kateri so Jasonu prek Krasa barko zanesli v jadransko morje. Mi sicer Jasonove basni ne verjamemo, ali toliko je resnice v nji, kakor tudi učeni naš rojak prof. dr. Čizman terdi, da ta basen pričuje za zgodno trgovsko občenje prebivavcev Ponta Euxina s stanovniki kraj Donave, Save in jadranskega morja.

Če vse te okolščine premislimo in djanske dokaze, ktere v rokah imamo, pretresujemo, ne moremo drugači, kakor si Vodnikovo zapeti:

Od nekdej stanuje
Že tukaj moj rod;
Če vé kdo za drugá:
Naj reče odkod!

Kratkočasnica.

— V Gradcu so se skor vsak večer trije mnogim našim bravcem dobroznani gospodje L. M. K. v neki gostivnici shajali. V posebni izbi se prijazno pomenkvajo od resnobnih in važnih reči, pa tudi ktero za smeh povejo, kozarček žlahnega vinca poserkajo in včasih tudi zakvartajo. Bil je v tem mestu tudi neki krojač (žnidarček), čigar edino veselje je bilo, svojo kozico zapustivši, v tovaršijo teh gospodov se siliti. Radi bi se ga bili znebili, pa kako — brez zamere? — Med igro, h kateri se vé da ga niso hotli povabiti, ga dolg čas premaga, da terdo zaspí. Gospodje enkrat luči pogasnejo in velijo natakarku, naj možička zbudi. Ta ga podrega rekoč: No, mojster! bote le koj spali? Krojač, prebudivši se, shlopoče, riblje in riblje oči, ter se čudi, da je vse temno, gospodje pa vendar le neprenehoma kvartajo, da je kaj — „adut“, „trumpf“, „gestochen“, „daj kvarte!“ Mojster, vi ste gotovo oslepili — pobara eden gospodov — da ničesar ne vidite? — „Za božjo voljo! saj res — vse tamno mi je pred očmi — zdihne mojster — moje oči so že tako slabe bile. „Natakar! peljite me domu, lepo prosim“. — Ko ga na ulice spravi, vidi

serpo, krieche; enoglaseči se glagol tudi v indiškem jeziku nahaja in ravno to pomeni. kar latinski serpo. Drugo lastno ime je Čadram blizo Konjic na Štajerskem, od sanskritskega glagola čad ali čand, svetiti se, sijati. Čadram torej pomenja to, kar Sivnice, Svitjina, Svetlinec Luče, Sobota itd. Tukaj spet vidimo večkrat omenjeno čudapolno analogijo v indoeuropejskih jezikih gledé pomenov. Čand pomeni tudi lasast, kosast (indiški keshavi) čadrast — čodrast, kodrast biti, lockig seyn, Locken haben. Starim narodom so čodri, kodri, kose (die Locken) služile za znamenje solčnih žarov, zato nahajamo juba, die Locke, Mähne, in jubar, der Glanz v latinskem, — φοῖβη, die Locke, φοῖβος, Phoebus, das Licht, Sonnengott v gerškem, — gran, die Locke, in gran, die Sonne v celtiškem jeziku. Evo analogijo!

Pis.

*) Takošnih besed bi znali celo kopico navesti; tukaj samo dvojih lastnih imen omenjamo; prvo je ime reke Kokra, ki pomeni idoča, gibajoča, torej toliko ko štajerska Laznica, od glagola kak, kank. iti, gibati se; zato kača, ktera se tudi v indiškem jeziku tako veli, lat. serpens, od

jih lepo razsvetljene. Zdaj še le spozna, da je unim gospodom bil tern v peti, in da so ga s to šalo odpraviti hotli. Ni ga bilo več med nje. Cvetko.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Horvaškega naznanja slavnoznani gosp. Fr. Trummer, ki je letošnje jesen prehodil vinograde horvaške in slavonske, da vinska letina je veliko bolja bila kakor na Štajarskem, in vendar tožijo vinorejci ondašnji, da so ga komaj polovico od družih let pridelali. Pridelk je večidel dober, zato so že o tergatvi za vedro 8, 10 in celo 12 fl. ponujali. Od tertje bolezní ni bilo ne duha ne sluha, tudi smoda in pikca ne.

Iz Celja 12. dec. Kar bi si nikdo nikoli ne bil domišljeval: da bodo kadaj v Celji hiše za daljne čezmorske dežele napravljalí — zdaj se to tukaj izpeljuje. Naročili so namreč Angleži tudi sem, da naj se lesene hiše ali kolibe napravijo, ktere se bodo berž ko berž angleški armadi v Krim poslale. Prevzel je tukajšni verli tesarski mojster Štepišnek naročbo na 80 kolib, ktere ima do konca t. m. dogotoviti. Vsaka koliba mora biti 4 sežnje dolga, 3 široka, domerno visoka in prostorna za 20 mož. Se vé da mora biti tako narejena da se razstavlja. Veljala bo vsaka koliba 300 fl. Omenjeni mojster z brojnimi tesarji dela zdaj noč in dan, ob delavnikih, pa tudi — po dovoljenju cerkovne oblasti — o nedeljah in praznikih cló. Od vsih strani navozili so, in dopeljujejo vedne še vozniki mnogo potrebnih dil, lat, tramóv in druge lesovine in mnogoveratne železnine. Veliko tesarišče mergolí pridnih rók, in gibljejo se marljivi tesarji, delavci in pomagavci, kakor da bi imeli v malo dneh veliko novo vas postaviti. Zanimivo je to delavnost gledati, posebno ponoči, ko številne baklje okoli plamtijo, ter obširno tesarišče razsvetlujejo. Popotniki po železnici, ki od severne strani (od Dunaja ali Gradca) ponoči v naše mesto prihajajo, čudijo se jako ti nenavadni svečavi. J. Š.

Iz Ljubljane. 15. t. m. Danes ob enajstih je peljal deželni gospod poglavar grof Chorinski veliko združbo gospodov vsih stanov k presvitlemu našemu g. knezu in škofu, in je v imenu krajnske dežele s serčnim nagovorom Jim poklonil v krasnem zavitku slavično pismo, ktereга zapopadek smo na prvi strani tega lista naznanili — v spominek živega veselja, s kterim obhaja krajnska dežela ta dan, na kterem pred 50 leti so milostljivi gospod knez bili za mašnika posvečeni. Ginjenega serca so blagi knez prejeli ta spominek ljubezni, in z ganljivo besedo odgovorili, kako serčno Jih veseli. Ker je gosp. deželni poglavar omenil, da tudi Njih veličastvo presv. cesar niso pozabili tega dneva in ga poslavlili z velikim križem reda Leopoldovega, kar jim je bilo včeraj iz Dunaja po telegrafu naznanjeno, so odgovorili milostljivi knez, da za tako veliko čast — že drugo v tem letu — Jim ni mogoče Svoje zahvale z besedo izgovoriti, ki jo le v vsakdanji molitvi za milo ohranjenje Njih Veličastva in vse rodovine Njegove razodevati zamorejo. — Potem je mestni župan gosp. dr. Burger Jim izročil krasen kelih, ki so ga ljubljanski mestnjani v veseli spomin tega dneva poklonili. Tudi ta spominek so blagi knez serčno sprejeli, kakor tudi slavično pismo, ki jim ga je gosp. baron Codelli v imenu zgodovinskega društva poklonil. Poslednjič Jim je še gosp. Blaznik podal izgotovljeni prvi iztis prve pole slovenskega slovnika, ktereга so milostljivi knez na dan poklicali in si tako hvaležne serca naklonili ne le krajnske dežele, temuč vsih dežel, v kterih se govori slovenski jezik. — S posebnim veseljem smo slišali, da tudi presv. knez in škof lavantinski gg. Slom-

šek pridejo danes popoldne v Ljubljano poslavit našega kneza, in ker, če bojo le mogli, pridejo nek tudi presv. škof teržaški gg. Legat, bo prihodnjo nedeljo, ko bojo knez očitno v stolni cerkvi sv. mašo peli, slovesnost cerkvena tako velika, kakoršna se redko kterikrat primeri, in bo toliko bolj nenavadna, ker bojo pri ti priliki presv. knez kerstili in birmali ljubljanskega zamurčka, kteremu bota gosp. Terpinc in gosp. Baumgartner botra.

Novičar iz mnogih krajev.

Za razstavo obertnijskega blaga in kmetijskih pridelkov v Parizu se je, kar se je dosihmal zvedilo, pri kupčijski zbornici v Berni oglasilo 616 obertnikov in fabrikantov, v Salzburgu 636, v Celovcu 642, v Gorici 651, v Vidmu 652, v Padovi 660, v Vicenci 663, v Benedkah 687, v Reki 702, v Požunu 712. — Pri zadnji štetvi so v Beču (Dunaji) našeli 9430 hiš z 440.000 prebivavci, ki živijo v 99.000 družinah. — Na Erdeljskem (Siebenbürgen), kjer je v cesarskih magazinih še dokaj turšice, jo bojo zamenili za ovès; vagan turšice se bo dal za poldrugi vagan ovsa. — Knez Menšikov naznanja, da do 4. t. m. se pred Sevastopoljem še ni nič posebnega zgodilo; rusovska armada je iz terdnjave napadala nekterikrat zaveznike, pa ni nič opravila. Iz Odeso se sliši, pa tudi vradni časnik v Parizu to poterjuje, da silni dež, ki je še le 2. t. m. jenjal, je zamočil zlo pota in z vodo napolnil grabne, ki so jih Francozi in Angleži skopali za obsedo. Iz Odeso se piše, da bo Menšikov napadel armado zaveznikov, kakor hitro bojo tla do dobrega zamerznile. Iz Balaklave se piše „Soldfr.“, da topovje, ki so ga imeli pred Sevastopoljem, vozijo Angleži v Balaklavo nazaj, kjer so silo močne okope naredili, in da vse na to kaže, da si bo zedinjena armada Odeso izvolila za zimsko prebivališče. — Za božične praznike spravljajo Angleži v Londonu cele kupe klobas, suhega mesa, slanine, silo veliko piščet, ola in mnoge druge jetvine skupej, ki jo bojo s tobakom, rokovicami in nogovicami vred poslali svojim rojakom v Krim. — Novejše novice preklicujejo govorico, da je vojv. Cambridge znorel, ter pravijo, da je popolnoma zdrav. — Vsi polni so še časniki o tem, kako se glasi zaveza avstrijske vlade z angleško in francosko; vsaki misli, da jo bolj natanko vé, čeravno je gotovo, da je še nihče prav ne vé. V deržavnem zboru 12. t. m. je angleška kraljica rekla, da jo veseli ta zaveza, in da pričakuje, da bo zbor dovolil vladi vso pripomoč, ktere potrebuje, da bo peljala vojsko z naj večjo močjo. Ta govor je prestrašil dnarničarje, da je cena srebra spet poskočila. Minister Rusel pa je na neko vprašanje odgovoril: avstrijska vlada ni obljubila v ti zavezi, da bo konec tega leta se že vdeležila vojske; le če se rusovska vlada bo branila na podlagi 4 terjatev mir skleniti, bo stopila Avstrija v kolo vojske; dotistihmal pa se še ni v vojsko zavezala. — Turki vendar le marširajo čez reko Seret proti Besarabii. — Francoski vradni časnik je unidan naznanil: da ni res, da bo francoska armada že zapustila papeževe dežele (Rim in Civitavecchio), in je pristavil, da se to ne bo pred zgodilo, dokler ne bote francoska in rimska vlada prepričane, da se ni več batí prekucij. — Na Francoskem je po kmetih v nekterih krajih tako pomanjkanje, da ljudje res lakote merjò.

Uganjka poslednje zastavice.

Mežnarjeva žena je bila sestra županova: tedaj so bili le četiri po imenu, po osebi pa trije; po tem takem je ostala ena četert zeca.

Današnjemu listu je pridjana 23. pola „občne zgodovine“.